

Sygn. akt I UK 556/12

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 marca 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (przewodniczący)

SSN Roman Kuczyński

SSN Zbigniew Myszka (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania C. P.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego - Oddziałowi Regionalnemu w Ł. Placówce Terenowej w T.

o ustalenie podlegania ubezpieczeniu,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 20 marca 2013 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 19 czerwca 2012 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 19 czerwca 2012 r. oddalił apelację wnioskodawczynie C. P. od wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Ł. z dnia 19 października 2011 r., oddalającego jej odwołanie od decyzji Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddziału Regionalnego Placówki Terenowej w T. Oddziału w Ł. z dnia 21 lipca 2009 r., stwierdzającej ustanie jej ubezpieczenia społecznego rolników z dniem 1 kwietnia 2005 r.

W sprawie tej ustalono, że wnioskodawczynie podlega od dnia 6 kwietnia 1995 r. ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy. Wydana w tym zakresie decyzja KRUS z dnia 16 października 1995 r. zawierała pouczenie, że rolnik jest zobowiązany, nie czekając na wezwanie, informować Kasę o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu i o zmianach tych okoliczności. Decyzję z takim pouczeniem wnioskodawczynie otrzymała również 4 września 1997 r., w związku z objęciem ubezpieczeniem rolniczym jej męża Z. P. od dnia 1 maja 1997 r. W okresie od 1 marca 1997 r. do 5 maja 2011 r. prowadziła ponadto pozarolniczą działalność gospodarczą, której przedmiotem była obróbka drewna, kupno i sprzedaż, działalność usługowa związana z leśnictwem i z zagospodarowaniem terenów zieleni, transport drogowy towarów. Z tego tytułu wnioskodawczynie była wpisana do ewidencji działalności gospodarczej Urzędu Gminy w K. W tym okresie figurowała też w Urzędzie Skarbowym jako osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą. Wnioskodawczynie nie powiadomiła KRUS o podjęciu tej działalności przez cały okres jej prowadzenia. Do ZUS wnioskodawczynie odprowadzała tylko składki na ubezpieczenie zdrowotne. Należny podatek dochodowy od osób fizycznych od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej wyniósł odpowiednio: za rok 2004 - 250,20 zł, za rok 2005 - 220 zł, za rok 2006 - 2.242 zł, za rok 2007 - 2.145 zł, za rok 2008 - 1.438 zł, za rok 2009 - 2.421 zł, a za rok 2010 - 0,00 zł. Wnioskodawczynie nie złożyła do KRUS zaświadczeń o wysokości podatku za wymienione lata, zaświadczenia o formie opodatkowania prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej ani zaświadczenia o wysokości należnego podatku.

Organ rentowy nigdy nie informował wnioskodawczyni o zmianie przepisów wprowadzonych ustawą z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 91, poz. 873, zwanej dalej nowelizacją z 2 kwietnia 2004 r.). O prowadzeniu przez wnioskodawczynię pozarolniczej działalności gospodarczej KRUS dowiedział się w dniu 12 maja 2011 r. z dokumentów przekazanych z Urzędu Gminy w K., który przesłał wpis z ewidencji o zaprzestaniu pozarolniczej działalności i decyzję o wykreśleniu tej działalności. Zaskarżoną decyzją z dnia 21 lipca 2011 r., KRUS wyłączył wnioskodawczynię z ubezpieczenia rolniczego, ponieważ nie złożyła zaświadczenia o wysokości podatku „za miniony rok”.

Sąd Okręgowy oddalił odwołanie wnioskodawczyni od tej decyzji stwierdzając, że rozpoczynając działalność gospodarczą powinna we własnym zakresie dowiedzieć się, czy będzie to miało wpływ na jej ubezpieczenie rolnicze. Sam fakt niezgłoszenia do KRUS działalności gospodarczej powodował wyłączenie jej z ubezpieczenia rolników.

Sąd Apelacyjny oddalił apelację wnioskodawczyni w pełni podzielając stanowisko Sądu pierwszej instancji. Przepis art. 5a ust. 5 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291 ze zm.), w brzmieniu nadanym nowelizacją z 2 kwietnia 2004 r., stanowił, że do dnia 14 lutego każdego roku rolnik lub domownik prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą lub współpracujący przy prowadzeniu tej działalności, podlegający ubezpieczeniu, zobowiązany jest po rozliczeniu roku podatkowego złożyć Kasie zaświadczenie właściwego organu podatkowego o wysokości należnego podatku za miniony rok. Niezachowanie tego terminu, o ile nadal prowadzona jest pozarolniczą działalność gospodarcza, jest równoznaczne z ustaniem ubezpieczenia z końcem kwartału, w którym rolnik lub domownik zobowiązany był złożyć zaświadczenie (art. 5a ust. 7). Na mocy art. 2 ustawy z dnia 1 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2005 r. Nr 150, poz. 1248, zwanej nowelizacją z 1 lipca 2005 r.), z dniem 24 sierpnia 2005 r., art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników uzyskał nowe brzmienie i wydłużył termin do złożenia wspomnianego zaświadczenia do dnia 31 maja każdego roku podatkowego (art. 5a

ust. 4). Niezachowanie tego terminu było równoznaczne z ustaniem ubezpieczenia rolniczego z końcem kwartału, w którym rolnik lub domownik obowiązany był złożyć zaświadczenie w Kasie (art. 5a ust. 6). Termin ten mógł zostać przywrócony, gdyby rolnik lub domownik udowodnili, że niezachowanie terminu nastąpiło wskutek zdarzeń losowych (art. 5a ust. 7). Wobec niezłożenia przez wnioskodawczynię stosownego zaświadczenia organu podatkowego o wysokości należnego podatku „za miniony rok, Sąd Okręgowy słusznie uznał, że w sprawie ziścił się warunek ustania ubezpieczenia społecznego rolników”. Trafnie też wskazał, że obecnie nie ma znaczenia wysokość ustalonego podatku za rok 2004 oraz że termin do złożenia tego zaświadczenia nie może zostać przywrócony, ponieważ nowelizacja z 1 lipca 2005 r. nie zawiera przepisu umożliwiającego jej wsteczne oddziaływanie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, KRUS nie miał obowiązku pouczenia wnioskodawczynie o zmianie treści art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, po pierwsze, dlatego, że nie miał wiedzy, iż wnioskodawczynie taką działalność w marcu 1997 r. podjęła i prowadziła w dniu wejścia w życie, a po wtóre, obowiązek indywidualnego powiadamiania rolników o przepisach prawa nie wynikał „z treści ustawy, ani z żadnego innego aktu prawnego”. Przewidziany w art. 5a ust. 6 tej ustawy restrykcyjny skutek niezłożenia wymaganego zaświadczenia właściwego urzędu skarbowego prowadzi z mocy samego prawa do ustania rolniczego tytułu ubezpieczenia społecznego i nie jest uwarunkowany wcześniejszym pouczeniem o skutkach zaniechania corocznego składania wymaganych zaświadczeń.

Niezależnie od tego, wnioskodawczynie nie wypełniła także obowiązku, o którym mowa w art. 5 ust. 1 nowelizacji z 2 kwietnia 2004 r. Przepis ten nakazywał rolnikowi lub domownikowi, prowadzącemu pozarolniczą działalność gospodarczą lub współpracującemu przy jej prowadzeniu, w terminie do dnia 30 września 2004 r., udokumentować w KRUS, w jakiej formie jest opodatkowana prowadzona przez niego pozarolnicza działalność gospodarcza lub działalność, przy której jest osobą współpracującą, a w przypadku prowadzenia działalności w 2003 r., udokumentować także wysokość należnego podatku za dany rok. Rolnik lub domownik zostaje wyłączony z ubezpieczenia z końcem trzeciego kwartału 2004 r., jeżeli z dokumentu, wymienionego w ust. 1 wynika, że prowadzona przez niego

pozarolniczą działalność gospodarcza lub działalność, przy której prowadzeniu jest osobą współpracującą, jest opodatkowana na zasadach innych, niż określone w przepisach o zryczałtowanym podatku dochodowym lub należny za ubiegły rok podatek przekroczył kwotę 2.528 zł (art. 5 ust. 2). Niedostarczenie tych dokumentów powoduje ustanie ubezpieczenia z końcem trzeciego kwartału 2004 r. (art. 5 ust. 3). Sąd Apelacyjny wskazał, że art. 5 ust. 2 tej ustawy w zakresie, w jakim ze względu na formę opodatkowania wyłączył z obowiązkowego ubezpieczenia społecznego rolników, z końcem trzeciego kwartału 2004 r., rolnika lub domownika prowadzącego pozarolniczą działalność gospodarczą, został uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z art. 2 i art. 32 Konstytucji. „Niezgodność dotyczy jedynie ust. 2 i to tylko w takim zakresie, w jakim przepis ten przewiduje ustanie rolniczego ubezpieczenia z powodu formy opodatkowania prowadzonej działalności gospodarczej. Natomiast art. 5 ust. 3 powołanej ustawy, regulujący wyłączenie z ubezpieczenia społecznego rolników ze względu na niedostarczenie dokumentów w terminie, jest zgodny z ustawą zasadniczą”.

W skardze kasacyjnej skarżąca wnioskodawczyni zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego, w szczególności art. 5a ust. 2, ust. 3, ust. 4, ust. 5, ust. 6 i ust. 7 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu nadanym nowelizacją z 2 kwietnia 2004 r. oraz art. 5a ust. 1 pkt 1, ust. 3, ust. 4, ust. 5 i ust. 6 tej ustawy w brzmieniu obecnie obowiązującym przez „błędną wykładnię i ich zastosowanie, wskutek przyjęcia, iż mają one zastosowanie niezależnie od pouczenia rolnika przez organ rentowy o obowiązku składania zaświadczeń z urzędu skarbowego w określonym terminie i skutkach prawnych ich niezłożenia oraz przez przyjęcie, że to na rolniku w całości spoczywa odpowiedzialność za znajomość wszystkich przepisów oraz konieczności dostosowania się do nich, podczas gdy organ rentowy nie ma żadnych obowiązków w tym zakresie i może nawet po kilku latach wydać decyzję wsteczną stwierdzającą niepodleganie ubezpieczeniu rolników”. Jako okoliczność uzasadniająca przyjęcie skargi do rozpoznania wskazano występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, „czy w przypadku gdy ubezpieczona nie zawiadomiła KRUS o podjęciu działalności gospodarczej i nie składała zaświadczeń z Urzędu Skarbowego o wysokości osiągniętego dochodu, bowiem nie wiedziała o tym obowiązku, lecz dokonała

zawiadomienia innych organów administracji publicznej (Gminy K.) oraz ZUS i nie przekroczyła kryterium osiągniętego dochodu to czy nadal pozostaje objęta ubezpieczeniem społecznym rolników”.

Skarżąca wskazała, że z dniem 2 maja 2004 r. powołane w podstawach skargi przepisy nałożyły na rolnika obowiązek dokonania szeregu zawiadomień do KRUS, (o rozpoczęciu działalności gospodarczej oraz wysokości dochodu), „przenosząc na niego całe ryzyko w ich wypełnieniu, bez określenia obowiązków KRUS, co jest sprzeczne z konstytucyjną zasadą demokratycznego państwa prawnego i zasadą sprawiedliwości społecznej (art. 2 Konstytucji RP)”. Tymczasem skarżąca nie знаła przepisów, a pomimo tego, że kilkakrotnie składała wnioski o wydanie zaświadczeń o podleganiu ubezpieczeniu społecznemu rolników, nigdy nie została pouczona przez KRUS, że w przypadku podjęcia działalności gospodarczej, będzie zobowiązana do złożenia zaświadczenia o rozpoczęciu działalności gospodarczej i składania zaświadczeń o należnym podatku z tej działalności. Informacji takich nie otrzymała także od innych organów, którym zgłosiła rozpoczęcie działalności gospodarczej tj. od Urzędu Gminy ani od ZUS. Tymczasem organy administracji publicznej oraz rentowe powinny ze sobą współdziałać, a zatem dokonanie zgłoszenia choćby jednemu z nich powinno być wystarczające do możliwości kontynuowania ubezpieczenia rolniczego. Wymaganie przez ustawodawcę wypełniania obowiązków przez dużo słabszą stronę ubezpieczeniowego stosunku prawnego powinno rodzić zwiększone, a co najmniej takie same obowiązki organów rentowych. Wypełnienie przez organy rentowe obowiązku pouczenia o konieczności dokonania przez ubezpieczonych aktów staranności nie rodzi żadnych kosztów i problemów, a może być dokonane za pomocą standardowego pouczenia zawartego przy dowolnej czynności KRUS. „Brak dokonania jedynie aktów staranności, których (skarżąca) nie ukrywała przed organami administracji publicznej oraz przy braku pouczenia o obowiązkach skarżącej przez organ rentowe - KRUS, nie powinien skutkować tak rygorystycznymi sankcjami” jak wyłączenie z ubezpieczenia społecznego rolników. W przypadku skarżącej, która prowadzi gospodarstwo rolne o niskiej dochodowości, „zrodzi to obowiązek zapłaty prawie 100.000 zł tytułem składek na ubezpieczenie społeczne”.

W konsekwencji skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i uwzględnienie odwołania oraz o zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ma usprawiedliwione podstawy prawne już dlatego, że zaskarżony wyrok zapadł przedwcześnie, bo bez należytego rozeznania sprawy. U jej podłoża leży nieuzasadniona pewność Sądu drugiej instancji, że skarżąca nie zgłosiła podjęcia pozarolniczej działalności właściwym organom. Wprawdzie istotnie nie zgłosiła ona tego faktu bezpośrednio Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS), tym niemniej złożyła wniosek o wpis do ewidencji działalności gospodarczej, który przecież „stanowi jednocześnie zgłoszenie do ZUS/KRUS”, w którym wskazała KRUS w S. jako jej instytucję ubezpieczeń społecznych. Takie zgłoszenie właściwej dla skarżącej „jednostki ubezpieczeń społecznych” wymagało jego niezwłocznego, nie później niż w dniu roboczym następującym po dokonaniu wpisu, przekazania przez Centralną Ewidencję i Informację o Działalności Gospodarczej (CEIDG) „za pośrednictwem elektronicznej platformy” do właściwego naczelnika urzędu skarbowego wskazanego przez skarżącą, a po uzyskaniu informacji o nadanym numerze identyfikacji podatkowej (NIP) - do wskazanej instytucji ubezpieczeń społecznych (art. 23 ust. 1 w związku z art. 25 ust. 1 i art. 28 pkt 2 ustawy z dnia o swobodzie działalności gospodarczej, Dz.U. z 2010 r. Nr 220, poz. 1447 ze zm.). Tymczasem w aktach sprawy znajduje się tylko zaświadczenie Urzędu Gminy K. z dnia 14 marca 1997 r., które zamiast do wskazanej przez skarżącą jednostki KRUS zostało błędnie przesłane do „ZUS – Ż.” (k. 41 akt ubezpieczenia - a.u.).

Nieprzekazanie przez organy publiczne zgłoszenia podjęcia pozarolniczej działalności gospodarczej wskazanej przez skarżącą jednostki KRUS uruchomiło w istocie rzeczy losowy ciąg zdarzeń, który - na gruncie skomplikowanych i często zmieniających się regulacji prawa rolniczych ubezpieczeń społecznych - nie został w ogóle rozeznany, ale „urzędniczo” restrykcyjnie zakwalifikowany jako prowadzący do ustania tytułu rolniczego ubezpieczenia skarżącej, dla której działalność rolnicza

ewidentnie stanowiła i stanowi główne źródło utrzymania. Dopiero bowiem 7 lipca 2011 r. Oddział ZUS w T. przekazał właściwej jednostce KRUS informację, że skarżąca „figuruje w okresie od 01.01. 1999 r. do 27.02.1999 r. jako osoba zgłoszona do ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej z siedzibą C. 36, K.”, tyle że stanowiące integralną część wniosku skarżącej o wpis do ewidencji działalności gospodarczej - wskazanie przez skarżącą KRUS w S. jako właściwej instytucji ubezpieczeń społecznych, nie zostało w ogóle przesłane do KRUS, a instytucja ta dowiedziała się o wpisie skarżącej do ewidencji działalności gospodarczej dopiero z decyzji wójta Gminy K. z dnia 21 lipca 2011 r., już o wykreśleniu skarżącej z tej ewidencji „z datą 2011-05-05” (k. 42 a.u.).

Po uzyskaniu tej informacji KRUS nie rozeznała ujawnionych okoliczności sprawy, ale zaskarżoną decyzją z dnia 21 lipca 2011 r. stwierdziła „wsteczne” ustanie rolniczego tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym od 1 kwietnia 2005 r., z bezpodstawnym i mało zrozumiałym uzasadnieniem, że skarżąca nie dotrzymała terminu złożenia zaświadczenia właściwego organu podatkowego o wysokości należnego podatku „za miniony rok”. Tymczasem i co do zasady - rolnik, który w terminie 14 dni o dnia rozpoczęcia wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej nie złoży w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oświadczenia o kontynuowaniu ubezpieczenia rolniczego (art. 5a ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, jednolity tekst: Dz.U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291 ze zm., powoływanej dalej jako ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników), przestaje podlegać temu ubezpieczeniu, dlatego że z mocy prawa zostaje objęty obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi z innego tytułu - prowadzenia pozarolniczej działalności od dnia jej rozpoczęcia (art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 13 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.), choćby opłacał należny podatek dochodowy od przychodów z tej działalności w kwotach nieprzekraczających ustawowej rocznej kwoty granicznej (2.528 zł).

Równocześnie, mając na uwadze wyżej opisane i zawinione przez organy publiczne nieprzekazanie właściwej KRUS zgłoszenia podjęcia przez skarżącą

pozarolniczej działalności, Sąd Najwyższy wstępnie ocenił, że ogólnikowe i w istocie rzeczy oczywiście ułomne pouczenia skarżącej, dla której działalność rolnicza stanowi główne źródło utrzymania, o obowiązku informowania KRUS „bez wezwania o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu i o zmianach tych okoliczności”, lub że „ubezpieczenie społeczne rolników ustaje ostatniego dnia kwartału, w którym ustały ustawowe warunki podlegania temu ubezpieczeniu”, nie zawierały wystarczająco identyfikowalnej, ale wręcz żadnej informacji o warunkach kontynuowania ubezpieczenia rolniczego w razie zbiegu z ubezpieczeniem społecznym z tytułu podjęcia pozarolniczej działalności, której skarżąca nie uzyskała wskutek zawinienia organów publicznych (samorządowych, CEIDG) ani od organów rentowych.

W tym kontrowersyjnym zakresie Sąd Najwyższy ponadto miał na uwadze, że regulacje zawarte w art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników dotyczą konstytucyjnie chronionego prawa podmiotowego do podlegania rolnika, dla którego działalność rolnicza stanowi podstawowe źródło utrzymania, tytułowi rolniczego ubezpieczenia społecznego. Tytuł ten nie powinien być pochopnie wygaszany w razie oczywiście niezawinionego, tj. losowego opóźnienia w złożeniu przez rolnika oświadczenia o kontynuowaniu ubezpieczenia rolniczego albo zaświadczenia właściwego urzędu skarbowego o kwocie należnego podatku dochodowego za poprzedni rok kalendarzowy od przychodów z pozarolniczej działalności. Takie losowo niezawinione opóźnienie nie niweczy podstaw, celu ani uzasadnienia kontynuowania rolniczego ubezpieczenia społecznego przez rolnika, który uzyskuje niewielkie przychody z działalności pozarolniczej. W każdym razie usunięcie rolnika z ubezpieczenia rolniczego nie powinno odbywać się przez użycie środków nieproporcjonalnych, które niekonstytucyjnie ingerują w rolniczy tytuł ubezpieczenia społecznego i prowadzą jedynie do „zaciśnięcia pętli zadłużeniowej” w postaci zaległości składkowych z innego (zbiegającego się) tytułu ubezpieczeń społecznych, która doprowadza rolnika do stanu upadłości finansowej.

Według Sądu Najwyższego, restrykcyjny rygorizm automatycznego ustania rolniczego tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym wskutek okoliczności niezawinionych przez skarżącą można poddać sanacji przez przywrócenie jej terminów do kontynuowania ubezpieczenia rolniczego. Wymaga to rozważania

wyżej ujawnionych okoliczności sprawy i weryfikacji tego, czy uzyskanie danych wymaganych do kontynuowania ubezpieczenia rolniczego może odbyć się bez zastosowania nieproporcjonalnie drastycznych sankcji w postaci wyłączenia skarżącej z ubezpieczenia rolniczego i włączenia jej do ubezpieczenia społecznego z tytułu okresowo prowadzonej niskodochodowej działalności pozarolniczej, jeżeli w razie objęcia skarżącej ubezpieczeniem z tytułu pozarolniczej działalności zostanie ona obarczona szacowanym na „prawie 100.000 zł” obowiązkiem uregulowania zaległości składkowych w ZUS, której racjonalnie rzecz ujmując skarżąca i tak nie będzie w stanie zapłacić z dochodów z działalności rolniczej. W takich okolicznościach sprawy ewidentnie widoczne jest niezachowanie konstytucyjnej cechy proporcjonalności (art. 31 ust. 3 Konstytucji RP), która w warunkach spełnienia przez skarżącą przesłanek do kontynuowania rolniczego ubezpieczenia społecznego, miałaby nieproporcjonalnie pozbawić skarżącą rolniczego tytułu ubezpieczeń społecznych wskutek losowo niezawinionego przez nią uchybienia terminów złożenia oświadczeń lub zaświadczeń niezbędnych do nieprzerwanego kontynuowania rolniczego tytułu ubezpieczeń społecznych. Przywrócenie uchybionych z przyczyn niezawinionych lub niezależnych od rolnika terminów do kontynuowania rolniczego ubezpieczenia społecznego wymaga poszanowania zasady, aby rolnik, dla którego praca w gospodarstwie stanowi główne źródło utrzymania, nie tracił pochośnie rolniczego tytułu ubezpieczenia społecznego. W przeciwnym razie dochodzi do zastosowania nieproporcjonalnie surowej sankcji w zestawieniu z niezawinionym uchybieniem terminów nieadekwatnie wygaszających rolniczy tytuł ubezpieczeń społecznych. Ujawnione kontrowersje nie mają takiego charakteru, który uniemożliwiłby ich usunięcie za pomocą dopuszczalnych reguł wykładni prawa, która nie powinna ograniczać się do gramatycznego brzmienia regulacji zawartych w art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, ale wymaga zastosowania reguł interpretacji celowościowo-systemowej, z uwzględnieniem konstytucyjnej cechy proporcjonalności, która w razie ewidentnego zawinienia organów publicznych wyklucza pozbawienie skarżącej rolniczego tytułu ubezpieczeń społecznych w sposób prowadzący do niewspółmiernie wielkiego jej zadłużenia w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych (z tytułu zaległości składkowych na ubezpieczenie z prowadzonej pozarolniczej działalności).

Sąd Najwyższy uznał, że ze względu na niezdefiniowane w prawie rolniczych ubezpieczeń społecznych pojęcie zdarzeń losowych, które uzasadniają lub usprawiedliwiają złożenie przez rolnika wniosku o przywrócenie terminu do złożenia oświadczenia o kontynuowaniu ubezpieczenia rolniczego lub zaświadczenia właściwego urzędu skarbowego o kwocie należnego podatku dochodowego za poprzedni rok kalendarzowy od przychodów z pozarolniczej działalności (art. 5a ust. 7 w związku z ust. 1 pkt 1 lub ust. 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników), nie można wykluczyć możliwości udowodnienia przez rolnika, że takim zdarzeniem była usprawiedliwiona w konkretnym przypadku nieznajomość skomplikowanych regulacji zbiegu wymienionych tytułów podlegania ubezpieczeniom społecznym, jeżeli we wniosku o wpis do ewidencji działalności gospodarczej rolnik wskazał KRUS jako jednostkę ubezpieczeń społecznych, podjęcie pozarolniczej działalności było znane organom publicznym (samorządowym i ewidencyjnym - CEIDG) oraz Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych, do którego rolnik odprowadzał składki na ubezpieczenie zdrowotne od przychodów z pozarolniczej działalności, a instytucje te nie przekazały zgłoszenia do KRUS ani udzieliły rolnikowi koniecznych informacji o możliwości i warunkach kontynuowania ubezpieczenia rolniczego. Dlatego należało orzec jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ k.p.c.